

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1358

מסכת שבועות ל"א-ל"ז ♦ פרה ח', י"א - ט', ה'

בס"ד, ה' סיון תשפ"ה

השבוע בגליון

- ♦ מחיקת ניקוד של שם ה'
- ♦ הצרת עוביה של אות משם ה'
- ♦ בקדושת שם ה'
- ♦ מקור המנהג לציון שם ה' על ידי שתי אותיות "יוד"

♦ מחיקת שם השם ונטפלי

- ♦ פינוי מקום לקשישים באוטובוס
- ♦ סיוד בית כנסת שעל קירותיו כתובים השמות הקדושים
- ♦ הדבקת סידור על קירות בית הכנסת
- ♦ הפתרון לכורכי הספרים

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

כל זמן שהנר דולק

ליל **שבועות** לפני שנים. השעה 4.45 לפנות בוקר. בפנית אחד מבתי המדרש המרובים שבבני ברק אנו פוגשים בהרה"ח ר' יוסל ד. ענינו של ר' יוסל, שעוד זכו לראות את חצר גור בתפארתה, בעיירה "גור" שבפולין, שקועות עתה בדף גמרא, ה"דף היומי" כמובן. שעת הזריחה הולכת וקרבה. הלומדים קמים ממקומם מיישרים את גוּם, ור' יוסל עדיין מתנועע על מקומו, לוגם מעת לעת מכוס חמין שהניח לפניו נכדו.

מחוג השניות של השעון הגדול שבקיר בית הכנסת, השלים שלשה סיבובים נוספים והצביע על כך שהשעה היא 4.48. בעוד דקה, בשעה 4.49 יש לסגור את הספרים ולהתחיל להתכונן לקראת תפילת שחרית.

אמור נא לך, פנה ר' יוסל ליהודי שחלף לידו, מתי בדיוק הנץ? בחמש ארבעים ואחד, או בחמש ארבעים ושתיים? הלה משך בכתפיו כאומר: למאי נפקא מינא? ור' יוסל הטריח עצמו לעבר לוח השנה שעל בימת החזן, דפדף במהירות, ומשנוכח כי נותרה לו דקה תמימה עד הזריחה, שב והתרפק על גמרתו האהובה, מוצץ עד תום את לשד דקה הבודדה.

תפילת וותיקין הסתיימה. ר' יוסל קידש על היין, הטיב את ליבו במזונות ושאל: היודעים אתם את ערכה של דקה תמימה? דקה מהחיים! כה הרבה אפשר לעשות בה ולנצלה. אני, שח ר' יוסל, זכיתי לראות בעיני את האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצ"ל, שהיום הוא הייארציטי שלו. מי שראה אותו אינו צריך הסבר כלשהו על חשיבות הזמן ועל מעלתו. פניו של ר' יוסל להטו בקדושה ואצבעותיו נקשו קצובות על שולחן העץ תוך שהוא אומר: **יהודים. זמן זה חיים! מי מוכן לוותר על חיינו? לא היינו צריכים להפציר הרבה, ור' יוסל חלק עמנו עובדה מעניינת ששמע על רבו האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל.**

דף ל/ב לא איקום מקמה אשת חבר הרי היא חבר

פינוי מקום לקשישים באוטובוס

לפני כשלושים שנה כאב לבו של יהודי ניו יורקי ירא אלוקים וחביב על הבריות, כאשר פעמים רבות הוא חזה בזקנים וזקנות הנאלצים לעמוד בעת נסיעותיהם בתחבורה הציבורית, מאחר שאיש אינו מציע להם את מקומו. ישב מיועדנו וחבר מנשר אל אחינו בני ישראל, ובו כתב, כי התורה מחייבת לפנות את המושב באוטובוס עבור הקשיש, שנאמר (ויקרא יט/לב) "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן". מספר ימים לאחר מכן נתקל תלמיד חכם מסויים במנשר זה, והחל חוכך בדעתו, אם אכן כך הם פני הדברים (ראה "משנה הלכות" ח"ו סי' ק"ס וסי' קס"א). נידון זה מרכיב מספר נידונים הלכתיים, ביניהם, אם חובה לקום ולעמוד מפני הזקן עד אשר הלה הפליג לדרכו, או התיישב על מקומו. שאלה זו מעשית גם בבתי מדרשות, כאשר תלמיד חכם נכנס לבית המדרש, ובעודו עומד הוא נעצר לדבר עם אחד הלומדים. מה דינם של כל הנמצאים בד' אמותיו? האם עליהם לעמוד כל זמן שאותו תלמיד חכם עומד על רגליו, או שמא, לאחר שקמו לכבודו רשאים הם לשבת?

סוגייתנו מספרת, שרב נחמן, קם לכבוד אשת רב הונא בבואה לדין תורה בפניו, שהרי "אשת חבר" היא. על כך מקשה הגמרא, הלא על הדיין לשבת בשעת פסק הדין.

בעל ה"תורת חיים" (ועיי' בר"ן בסוגיין) הוכיח מגמרתנו, כי חובת העמידה מפני החכם מחייבת את העומד להמתין בעמידה עד אשר החכם יישב על מקומו. שאם לא כן, מדוע תהתה הגמרא כיצד עמד רב נחמן בשעת פסק הדין, הלא ייתכן כי לאחר שעמד בעת שנכנסה לחדר בית הדין, הוא שב והתיישב במקומו. גם מדברי פוסקים רבים נוספים ("שבלי הלקט השלם" סי' מג, "אורים ותומים" סי' י"ז, אורים ס"ק י, ועיי' שו"ת "הר צבי" או"ח ח"א סי' ק"ד ושו"ת "יחוו דעת" ח"ג סי' ע"א), מוכח, כי חובת העמידה אינה מסתיימת ברגע העמידה לכבוד החכם. לכאורה, גם העומד מפני הזקן אינו רשאי לשבת כל עוד הלה עומד בסמיכות מקום אליו.

אלא, שקיימת סברה נפלאה לחלק בין המקרה המובא בסוגייתנו למקרים אחרים. בגמרתנו אנו עוסקים באשת רב הונא, אשר עמדה לפני רב נחמן בבית הדין עקב היותה בעלת דין. לפיכך, שאלה הגמרא מדוע ישב רב נחמן כאשר "אשת חבר" עומדת בגללו. אולם, כאשר תלמיד חכם או זקן נעמדים ליד אדם באקראי, אין כל זילות בכך שאותו אדם מתיישב לאחר שכבר קם לכבודם (עיי' "כוס ישועות" בסוגייתנו, שו"ת "מנחת שלמה" ח"א סי' ל"א).

עיקרה של הקימה - הידור: אלא, שאף אם אכן נכריע, כי הקם לכבודו של תלמיד חכם או של זקן רשאי לחזור ולהתיישב גם אם הללו עדיין עומדים בסמוך לו, שונה הדבר כאשר אדם קשיש עומד מחמת חוסר מקום, כפי שכתב הגר"ש וואזנר זצ"ל (שו"ת "שבט הלוי" ח"ב סי' ק"ד), שעמידת הקשיש בהעדר מקומות פנויים, הנובעת מחמת שהצעיר מתרווח על מקומו, מהווה

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה פודהורצר** ז"ל
ב"ר ישראל אברהם הי"ד נלב"ע חג השבועות תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו בני המשפחה שיחה

צעילוי נשמת

מרת **רבקה גרטלר** ע"ה
ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחה

לזלזל בקשיש, והרי כל עיקרה של מצוות הקימה לפני הקשיש אינה פעולה גופנית בלבד של הרמת הגוף מעל הכסא למראהו, כי אם חובת המצווה "והדרת", היינו, שיש לכבדו בקימה זו (עיי קידושין לג/א), ומה כבוד יש בקימה ריקנית, אשר מותירה את הזקן על עומדו.

דף לה/א ויש שמות שאין נמחקין

סידור בית כנסת שעל קירותיו כתובים השמות הקדושים

חומרתו הרבה של איסור מחיקת שם מן השמות הקדושים ידועה היא. העובדה, כי השמות הקדושים נכתבים בסידורים, בחומשים, בספרי תורה ולעיתים על פרוכות או אף על קירות בתי הכנסת, זימנה את הפוסקים להתייחס לנושא זה מצדדים שונים, שעיקרם, כיצד ניתן למחוק שמות אלו מבלי לעבור על איסור. אחת השאלות המעניינות, כמו גם המעשיות ביותר היא, האם גם כיסוי שם ה' נחשב למחיקתו?

הדבקות סידור על קירות בית הכנסת: באחד מבתי הכנסת בבני ברק, תולים מידי שבוע את גליון "מאורות הדף היומי" על לוח המודעות, כדי לאפשר לכל הקהל לקרוא בגליון, כך גם בבית הכנסת פא"י בבורו פארק שבניו יורק. ואילו גאב"ד שטרסבורג, הגרא"ד הורביץ זצ"ל, מספר (שו"ת קנין תורה בהלכה" ח"ב סי' נ"ז): "בימי ילדותי בגליציה אזכור בבית הכנסת בעירנו שהיה דבוק בכותל שלצד הפתח כמעט סידור שלם, עמוד אחר עמוד, עבור המתפללים שאין להם סידור. ומסתמא בצד השני היה גם כן נדפס, והיה דבוק לכותל לעולם, ונמצא שלא חששו מה שהשמות הקדושים דבוקים ומכוסים. אך מי יודע אם היה כל זה ברצון חכמים? כי נער הייתי ולא ידעתי לשאול על זה". סיפור זה נכלל בתשובתו למהדיר ספרים ששאלו, אם מותר להדביק דפי ספרים ישנים על לוחות צילום הדפסה, כדי להדפיסם מחדש. על ידי ההדבקה מתכסה צידו השני של הדף בלוח הצילום, באופן בלתי ניתן להפרדה. השמות הקדושים שבצידו הדבוק של הדף אינם נמחקים, אך מתכסים לעד. זהו בדיוק המקרה המתואר בהדבקות דפי הסידור על קירות בית הכנסת. המותר הדבר? [קירות בית הכנסת כבר עמדו לדיון בפני הפוסקים, כאשר נכתבו עליהם שמות והיה צורך לעשן את הקיר, והם אסרו זאת (ראה "נודע ביהודה" או"ח סי' י"ז, הובא ב"פתחי תשובה" יו"ד סי' רע"ו ס"ק ט'). אולם, העישון מהווה מחיקה, ולעומת ההדבקה אינה אלא כיסוי בעלמא].

כמאה וחמישים שנה קודם לכן נשלחה שאלה דומה אל רבי עקיבא איגר זצ"ל (שו"ת רעק"א ח"ב סי' ט"ו), אודות כורך ספרים בעיר ליפנא. במלאכתו הוא הדביק דפים על גבי דפים, ועל ידי כך התכסו השמות הקדושים באופן בלתי הפיך.

מתברר, שעוד שנים רבות קודם לכן נשאלו שני גדולי עולם, רבי מאיר איזנשטט זצ"ל, בעל "פנים מאירות" (ח"א סי' מ"ה) ובעל "מעיל צדקה" (סי' כ"ג), אודות סידור כתלי בית הכנסת שנכתבו עליהם שמות מן השמות הקדושים. ה"פנים מאירות" כתב, כי הדבר מותר, וכהוכחה לדעתו הביא את ציווי התורה לבני ישראל אשר עברו את הירדן, לכתוב את התורה על אבנים ולאחר מכן לסוד אותן בסיד (עיי' סוטה לה/ב). הרי לנו, כי כיסוי אינו נחשב למחיקה. אולם, לדעת בעל "מעיל צדקה", יש לחלק בין המקרים. סיד על אבן ניתן לגירוד בלא שייזק הכתב שעל האבן. לעומת זאת, סיד על גבי סיד אינו ניתן לקילוף בפני עצמו. כאשר ניתן ליטול את הכיסוי והכתב ישאר על מכונו, אין בכיסוי משם מחיקה. אולם, סיד כתלי בית הכנסת שוב לא יאפשר גישה לשם ה', שכן כאשר ינסו לגרד את הסיד, גם יתקלף הסיד התחתון על האותיות הקדושות שתחתיו [כפי הנראה, כתב הגרע"א, חזר בו בעל "פנים מאירות" מדעתו].

למעשה, פוסקים רבים (המהרש"ם יו"ד סי' קפ"ד, רעק"א שם בשם הפמ"א והמע"צ שם ועוד) החמירו וכתבו, כי אין לכסות את שם ה' בכיסוי שאינו ניתן להסרה. (לעומתו, ב"עצי לבונה" יו"ד סי' רע"ו היקל בכך).

הפתרון לכורכי הספרים: העצה שאפשר להעניק לכורך הספרים בליפנא ולמהדיר הספרים בשטרסבורג היא, להדביק פיסת נייר על השמות הקדושים או על העמוד כולו, כשהדבק מונח בקצוותיה בלבד, ונדבק סביבות האותיות ולא עליהן ממש. על ידי כך, לא יזקו השמות הקדושים החבויים תחתיה בבטחה, כאשר יוסר הדף המכסה אותם, וכיסוי אשר כזה אינו אסור (רעק"א שם. עיי"ש שכתב "שזה אם אי אפשר על ידי נכרי").

דף לה/ב כל הטפל לשם... לאחריו אינו נמחק

מחיקת שם השם ונטפליו

בסוגיינתנו אנו למדים כי "נטפלין", היינו, אותיות שהצטרפו בכתיבה לשמו של הקב"ה, כגון, "אלוקיך", "אלוקינו", אלוקים" ועוד, קדושות המה ואסור למחוקן. לדעת רבים, דין זה הוא

בצעירותו, הנמיר ר' יוסל את קולו, למד ה"אמרי אמת" בחברותא עם הרב ועלוועל מוזס זצ"ל שהפך לימים לראב"ד של קאליש. השניים היו משכימים קום בשעה 3.15 לפנות בוקר ופותחים בלימוד חמש עשרה דקות לאחר מכן בשעה 3.30. פעם אחת. פעם אחת בלבד, מורה ר' יוסל באצבעו, איחר ר' ועלוועל מוזס בעשר דקות תמימות והתחיל ללמוד עם ה"אמרי אמת" בשעה 3.40. ה"אמרי אמת" לא הגיב על האיחור אף לא ברמז קל והשניים פתחו בלימודם.

חלפו עברו להם ארבעים שנה. ה"אמרי אמת" כבר ישב על כסא האדמו"רות, ועל דלתו התדפק ר' ועלוועל מוזס שהגיע לבקש ברכה ממורו ורבו, בעניין כלשהו.

הרבי קיבל בלבביות את ר' ועלוועל החברותא לשעבר, ששטח את בקשתו לברכה והצלחה. "זאל זיין מיט הצלחה" בירך הרבי ר' ועלוועל חזר שנית על בקשתו, תוך שהוא מבקש הבטחה מהרבי כי ברכתו לא תשוב ריקם. ר' יוסל נזדקף על מקומו וסיפר: הרבי נעץ את עיניו בר' ועלוועל ואמר בחביבות ר' ועלוועל. **כלום אינך זוכר את אותן 10 דקות שלקחת מזמני לפני ארבעים שנה? עד היום עדיין לא הצלחתי להשלימן, הרוצה אתה ר' ועלוועל להוסיף וליטול מזמני...**

שתיקה קלה השתררה בחלל בית המדרש. בעוד אנו מביטים בו, קם ר' יוסל ממקומו, ניגש אל השולחן עליו ניצב נר נשמה, והמשיך את דבריו. הביטו בה בשלהבת, התבוננו בדרכיה. לעולם אין היא רפה ממלאכתה. נאמנת היא לתפקידה בלא סייגים וגבולות, בלא טענות ומענות. כל עוד יש שעווה תחתיה היא מתאמצת להעפיל כלפי מעלה. אין היא מתייאשת מכך שאט-אט היא שוקעת אל תוך הכוסית וכבר אינה רואה את העולם החיצון. תפקיד יחיד ומיוחד לה, אותו אין היא נוטשת עד לרגיעה האחרונים: **לבעור!** למצות לצרכיה את ה"חומר" עד תומנו. האם אין אנו דומים לנר ולשלהבת? אמר ר' יוסל ספק שואל ספק עונה, תוך שהוא נוטל לידיו את גמרתו האהובה ושב ללימודו.

אנו פונים לצאת מבית המדרש וקולו של ר' יוסל דולק אחרינו: זכרו קינדלעך, זכרו! כל זמן שהנר דולק, כל זמן שהנר דולק, יש לנצלו!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לג/א רוב גוססים למיתה

מי יהיה הרב הבא?

בעת שהגאון רבי דוד אופנהיים זצ"ל, רבה של פראג, שכב על מיטתו בסוף ימיו, פנו אליו הפרנסים ושאלוהו מי ימלא את מקומו. ענה להם הגאון: "ודלמא ר' מאיר הוא?". מאוחר יותר נסתלק לבית עולמו.

המשפט הסתום הביא את הפרנסים להחליט, כי הרב שיפענחנו ימלא את מקומו המייתם של רבי דוד אופנהיים זצ"ל.

כשהגיעו אל רבי יחזקאל לנדא זצ"ל, בעל ה"נודע ביהודה", ביאר להם את כוונת רבם: בעת ששאלתם את רבכם מי ימלא את מקומו, הרהר לעצמו, כי אף שרוב גוססים למיתה, מכל מקום, רבי מאיר סובר שיש לחשוש למיעוט הגוססים שמתאוששים, ואם כן יתכן כי הוא עוד יקום ויוסיף לכהן ברבנות, ולפיכך לא מיהר לענות לכם... אכן, בעל ה"נודע ביהודה" התמנה לרבה של פראג...

מדרבנן (ט"ז י"ד סי' רע"ו ס"ק ד' ועוד. עיי' שו"ת "נודע ביהודה" קמא י"ד סי' ע"ו, קס"ט ועוד), אך יש הסוברים, כי איסור זה מן התורה הוא ("אור החיים" דברים, פרשת ראה, ושו"ת "חתם סופר" י"ד סי' רפ"ג). בעל ה"אור החיים" הקדוש אף מצא רמז לכך בפסוק (דברים יב/ד) "לא תעשון כן לה' אלקיכם", אשר ממנו למדו חז"ל את איסור מחיקת שם ה'. לדבריו, התיבה "לה'" רומזת לכל שמות הקב"ה המנויים בסוגייתנו, והתיבה "אלקיכם" מרמזת על איסור מחיקת כל האותיות הנטפלות לשמות ה'.

מחיקת ניקוד של שם ה': שאלה מעניינת נשאל המהרי"ל (שו"ת סי' קצ"ב), אם מותר למחוק את סימני הניקוד של שם ה', והשיב, כי על אף חשיבות סימני הניקוד, כדברי רבינו בחיי שהוא כ"נשמה לאותיות", מותר למחוקם, מאחר שתורת הניקוד נמסרה למשה רבינו בעל פה ואין הניקוד חלק משמות ה', אלא כפירוש בלבד, ולפיכך, אין הם מתחברים להיות גוף אחד עם האותיות [עיי' "מנחת חינוך" מצווה תל"ז, שהמנדק את שם ה' בניקוד שגוי, הרי הוא כמחוק את שם ה' ועובר על איסור מדאורייתא. וראה ב"ברכי יוסף" סי' רע"ו אות כ"ו בשם מהר"י חאגיז שנסתפק בדבר, והובא ב"פתחי תשובה" שם ס"ק י'. רבני בית מדרשנו העירו, שיש מקום לדון בחילוק בין דין זה לדינו של המהרי"ל הנזכר].

הצרת עוביה של אות משם ה': בהקשר ל"נטפלין" גם נידונה שאלת הצרת אותיות שם ה'. לעיתים נזקק הסופר להפחית מעט מעוביה של אות מסויימת, כדי להתאימה לחברותיה, או כדי ליצור מרווח מתאים בין מילה למילה. לדעת בעל "נודע ביהודה" (שו"ת, י"ד סי' קס"ט), הרי זה בכלל "נטפלין", היינו: כשם שאסור למחוק את שנסמכה לשם ה' והתחברה עמו, אף שאינה מגוף שם ה', כך גם עוביה של האות חשוב כנסמך וכנטפל לשם ה', ואין למחוקו.

אולם, בעל ה"מנחת חינוך" (מצווה תל"ז) מתיר לכתחילה להצר את ידי מחיקת חלק מעוביה. לדעתו, קיים חילוק מהותי בין מחיקת אות הסמוכה לשם ה', למחיקת חלק מעוביה של אות משם ה' עצמו. שכן, איסור מחיקת שם ה' קובע, כי אין למחוק את שמו יתברך. מעתה, אומר בעל ה"מנחת חינוך", המוחק את נטפלת, ביצע פעולת מחיקה. אך הצרת עוביה של אות מסויימת אינה פעולת מחיקה כלל ועיקר, מאחר שהאות נותרה שרירה וקיימת. אולם, הפוסקים הסכימו, כי יש איסור לעשות כן, לכל הפחות מדרבנן. אמנם, כאשר המחיקה נדרשת לצורך הכשרת ספר תורה, לא נאסרה מחיקה זו (עיי' "קסת סופר", לשכת הסופר חקירה י"ד).

כיצד מותר לכתוב את שם ה'? הבה נתבונן בסופר סת"ם העושה את מלאכתו נאמנה ועומד לכתוב את השם י"ה-ו-ה'. לאחר כתיבת שתי האותיות הראשונות, לפניו שם קדוש-י"ה. כאשר הוא ממשיך וכותב את האות השלישית, "ואו", הוא מבטל את משמעות המילה בעלת שתי האותיות שכבר נכתבה. האם בכך אין הוא מוחק את שמו של הקב"ה? [אמנם, עם סיום כתיבת האות הרביעית נמצא שלא מחק מאומה, אך לכתחילה, עדיף שלא לקלקל כלל, עיי' שהוכיח כן].

מכח שאלה זו הוכיח בעל ה"מנחת חינוך" (מצווה תל"ז), כי אין לכתוב את שם ה' מן הסוף להתחלה. שכן, לו היה מותר לעשות כן, היו הסופרים צריכים לנהוג כן, כדי שבמהלך כתיבתם לא ימחקו את שם ה', שכבר נוצר על ידי כתיבת שתי האותיות הראשונות... [זו היתה מעלתו של בן קמצר (יומא פ"ג משנה י"א), אשר כתב את שם ה' בארבע קולמוסים בבת אחת]. (ועיי' "פתחי תשובה" סי' רע"ו ס"ק ה' וב"לשכת סופר" חקירה י' מה שהשיג על דבריו).

משעוסקים אנו בכתיבה בסדר הפוך, נציין את שאלתו של רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל אודות דברי גמרתנו, כי רק ה"נטפלין" לשם לאחריו מתקדשים. היינו: הכותב "לה'", אין האות "למד" מתקדשת, שכן, בשעת כתיבתה לא היה מאומה בינה לבין שם ה'. רק האותיות הנלוות, אשר נכתבו לאחר כתיבת שם ה' וצורפו אליו, מתקדשות.

שאל רבי צדוק הכהן: ומה דינה של אות נלווית, אשר נוספה לראש המילה לאחר שכבר נכתב שם ה', כגון, שלאחר שכתב ה', הוסיף את האות ל' בראשה? מסתבר, אמר רבי צדוק, שבמקרה זה האות "למד" תתקדש ("אוצר המלך", יסודי התורה, פ"ו הל' ג). אולם, בעל "לשכת הסופר" חולק על כך (סי' י"א ס"ק י"ד עיי"ש, ועיי' "פירות תאנה" לשבועות, כאן, עמודים קמ"ז-ח).

נסיים בציון נידון נוסף הנובע מסוגייתנו. נחלקו הפוסקים, מה דינם של ה"נטפלין" לאחר ששם ה' נמחק, אם בזדון ואם בשגגה. יסוד הספק הוא, אם הם תלויים באותיות שם ה' הסמוכות אליהם, וממילא עם העדרן גם פורחת קדושת ה"נטפלין, או שמא עתה, קדושה עצמית להם (ראה "משנת סופר" סי' י"א ס"ק כ"ו).

דף לה/ב ת"ר כתב אלף למד

קדושת שם ה'

סוגייתנו דנה, מי הם השמות הקדושים שאינם נמחקים, ומתי אין איסור למחוקם. אחד מן האופנים הרווחים בסידורי התפילה לציון שם ה', הוא כתיבת שתי אותיות "יוד" חלק שם הויה. עיון בספרי הפוסקים מלמדנו מדוע משתמשים באותיות אלו דווקא, כתחליף לשם ה', ועוד יותר

דף לה/ב את מלכא מלך מלכא

בבביל שבת, בעת שירת "שלום עליכם", אנו מכנים את הקב"ה בשם "מלך מלכא המלכים". מיהם מלכי המלכים הללו, שעליהם מולך הקב"ה? אין פשוט מזה, אומר ה"חתם סופר" זצ"ל (במדבר ד/ט). הלא ישראל עם סגולה מכונים "מלכים" בתורה, ככתוב (שמות יט/ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים". מעתה, הקב"ה הוא, איפוא, המולך על מלכי אומות העולם, המולכים על המלכים, הלא המה בני ישראל.

דף לה/ב כל הטפל לשם... לאחריו אינו נמחק

דבר המגיד מקו"נין: "כל הטפל לשם, לפניו" - אם הוא כהולך לפני הקב"ה, וכאילו אינו זקוק לעזרתו בעבודת ה' - "נמחק", תורתו ומעשיו בטלים. אולם, "לאחריו", היינו, אם הוא מהלך אחר ה', בסיועו ובעזרתו, וכאילו מדליה אין לו כלום - "אינו נמחק..." ("עבודת ישראל").

דף לה/א א לו לא יגיד

בסוגייתנו מבואר, שאין העדים חייבים משום "שבועת העדות", אלא אם כן הושבעו מפי התובע, משום שנאמר (ויקרא ה/א) "אם לוא יגיד ונשא עונו", ודרשו חז"ל את המילה "לוא" שכתבה בכתב מלא: אם לו לא יגיד, היינו: אם לתובע לא יגיד ונשא עונו, ואם לאחר לא יגיד - פטור. בדרך זו גם מפרש רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל מדווינסק את דברי רחל לאביה לכן הארמי בעת שחיפש את התרפים (בראשית לא/לה) "כי לוא אוכל לקום מפניך" - היא יכולה היתה גם יכולה לקום, אם לא לו - לא מפניו ("משך חכמה", פרשת ויצא).

דף לה/ב גדולה הכנסת אורחין

האתרוג האורח
סיפר הגר"ח ברי"ם זצ"ל: פעם אחת, בהיותי צעיר לימים, התעכבתי בבני ברק עד שעה מאוחרת בלילה, והחמצתי את האוטובוס האחרון לירושלים. בלית ברירה נשארתי ללון אצל ה"חזון איש" זצ"ל. מפליא היה לראות את הנהגתו של החזון"א במצבות הכנסת האורחים שזכה לה. הוא טרח רבות בשימושי, ואף כלי לנטילת ידים הכין ליד מיטתי, בעוד הסטיפלר זצ"ל וזוגתו ע"ה גוררים מזרון וכלי מיטה עבורי. הדבר גרם לי אי נעימות. כשהערתי לחזון"א על כך, אמר לי: מאימתי האתרוג מביע את דעתו כיצד לנוטלו?... ("קונטרס שמנות ימי תנוכה").

דף לה/ב גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני השכינה

מהיכן ידע אברהם אבינו?
מאברהם אבינו אנו למדים, כי "גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני השכינה", אך מהיכן למד זאת אברהם אבינו? פשוט מאד, הסביר הרה"ק רבי יעקב שמשון משיפיטובקה זיע"א. הלא הקב"ה ביקר אצלו והוציא תמה מנרתיקה, כדי שהאורחים לא יבואו אליו. מכאן למד אברהם אבינו, שאם הם היו באים, היה עליו לדחות את הקבלת פני השכינה מפניהם!...

דף לה/ב למי שהשלום שלו

מה רע בשלום המשרת
כידוע, לדעת ראשונים רבים השם "שלום" קדוש הוא, ואינו נמחק (תוס' סוטה י/א). מעשה ברבי זלמליה זצ"ל מוואלאזין, שמקורביו דאגו לו לנער, אשר ישרתהו בבית המרחץ. לא היתה דעתו נוחה ממשרת זה, עד שהוצרכו להחליפו באחר. לכשנשאל רבי זלמליה מה רע מצא במשרת הראשון - ענה: "לא מצאתי בו כל רע". "אם כן מדוע לא חפצת בו?" חזרו ושאלוהו "מפני ששמו הוא 'שלום'. ומאחר שזה גם שמו של

הדף היומי

שבועות ל"א-ל"ז

ה'י"א סיון

מרתק לגלות, כי קיימות שלוש צורות שונות לשימוש באות "יוד" כביטוי לשמו של הקב"ה. **שתי "יוד" והאות "ואו" מעליהן:** בעל "תרומת הדשן" (שו"ת ח"ב פסקים וכתבים סי' קע"א) כותב, כי נהגו לכתוב שתי אותיות "יוד" בתוספת האות "ואו" מעליהן, בשכיבה, משום שצירוף אותיות אלו עולה בגימטריה כ"ו, כשם י-ה-ו-ה'. כן היו שכתבו שלוש אותיות "יוד" סמוכות זו לזו, הן משום ששם ה' עם הכולל [כולל מניין ארבע האותיות המרכיבות את המילה] עולה בגימטריה שלושים כמניין שלוש אותיות "יוד", והן משום שאחד משמותיו, הבלתי נפוצים, של הקב"ה כולל בתוכו שלוש אותיות "יוד". אולם, היו גם כאלה שהחסירו את ה"יוד" השלישית, וגם לא כתבו "ואו" מעל שני האותיות "יוד", מאחר שהכל כבר הבינו מה מסמלות אותיות אלו.

מחלוקת משולשת: הגאון רבי יהודה אסאד (שו"ת "יהודה יעלה" ח"א יו"ד סי' ד"ש) טרח להגדיר את שלוש הצורות הללו ואת ההבדלים ביניהן, מתוך כוונה לפשט מחלוקת פוסקים משולשת בנושא זה, כלהלן. פוסקים רבים דנים אם יש לנהוג קדושה באותיות "יוד" אלו, הבאות כתחליף לציון שם ה'. לדעת רבי יהודה החסיד (סי' תתקל"ה), אין כל איסור למחקן, ולדעת בעל "תרומת הדשן", וכן פוסק הרמ"א (יו"ד סי' רע"ו סעי' י') אין למחקן, כי אם לצורך גדול (עיי' ש"ך וגר"א שם). ואילו הרדב"ז (סי' ר"ו, הובא שם בהגהות "ברית עולם" לס' חסידים) חולק עליהם וסובר, כי אין למחקן לעולם.

ברם, רבי יהודה אסאד כותב, כי רבי יהודה החסיד, מתיר למחוק אותיות "יוד" אלו, רק כאשר נכתבו שתי אותיות "יוד" בלבד, אשר לכל הדעות אין בהן קדושה. ואילו הרדב"ז, שאוסר לחלוטין למחוק אותיות "יוד" אלו, מתייחס לשלוש אותיות "יוד" שנכתבו ברציפות בזה אחר זה, שאסור למחוקן, משום שהן כלולות באחד משמותיו של הקב"ה [וכמו כן, עקב הגימטריה כדלעיל]. אמנם, מדברי הפוסקים משמע, כי אין לחלק בין הצורות השונות לכתובת אותיות "יוד", ויש לנהוג בקדושה בכולן (עיי' מהרש"ם ח"א במפתחות סי' פ"ז שכתב ע"ד המהר"י אסאד וצ"ע, וכן בשו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ב סי' קל"ט משמע שאין חילוק בין צורות הכתיבה).

[עיי"ש במהר"י אסאד שכתב, כי בעל "תרומת הדשן" מתיר למחוקן רק לצורך גדול, והוא עוסק במקרה שהאות "יוד" השלישית כתובה למעלה, והספק הוא משום הגימטריה בלבד, שאינה שם עצם. אלא שצ"ע בדבריו, אחר שב"תרומת הדשן" פירש שמשום הגימטריה אין לחשוש כלל, אלא משום שהאות י' היא התחלת שם ה', וצ"ע].

מקור המנהג לציון שם ה' על ידי שתי אותיות "יוד": לסיום, מעניין לציון את דברי בעל "שולחן גבוה" (הובא ב"שדי חמד" מערכת מ' כלל י"ב אות ט', כרך ד' עמ' 213), המבאר את מנהג הכותבים שתי אותיות "יוד", מאחר שהראשונה שבהן מסמלת את האות "יוד" הראשונה משם הויה, וה"יוד" השנייה באה לסמל את האות האחרונה משם א-ד-נ-י.

הקב"ה, אסור לי לקרוא לו בשמו בבית המרחץ... ("תולדות אדם" ח"ב פ"ה).

דף לו/א כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי **וקיים במאמרו**

בסוגייתנו מבואר, כי מלבד הברית שכתר הקב"ה עם נח שלא יביא עוד מבול על הארץ, הוא אף נשבע על כך באמירת המילה "לא" פעמיים. זהו פירושה של ברכת הקשת: "ונאמן בכריתו וקיים במאמרו". שכן גם היתה ברית, וגם היתה שבועה באמירת המילה "לא" פעמיים. ואכן, בעלי התוספות (ברכות נט/א ד"ה "הלכך נימרינהו") מביאים את הגירסה הבאה: "נאמן בכריתו וקיים בשבעתו" ("מגילת ספר").

צעילוי נשמת

הרב **בנימין נפחא ז"ל**

ב"ר משה ז"ל

נלב"ע י' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לוי ז"ל**

ב"ר זימל ז"ל

נלב"ע י' בסיון תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידיו

ר' **יצחק רפפורט** ומשפחתו שיחי

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים! ו...החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע עיתים לתורה! לומדים כמה דקות חזנים בסיפוק רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > ***3029**